

PRAVO I DIGITALNE TEHNOLOGIJE
Priredio: Dr Marko Carić, redovni profesor

LAW AND DIGITAL TECHNOLOGY
Edited by: Marko Carić, PhD, Full Professor

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
Pravni fakultet u Novom Sadu
University Business Academy Novi Sad
Faculty of Law in Novi Sad

Novi Sad 2019.

Zbornik referata sa XVI Međunarodnog naučnog skupa
„Pravnički dani - Prof. dr Slavko Carić”
26. – 28. septembar 2019. godine u Novom Sadu,
u organizaciji Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu
Pravni fakultet u Novom Sadu

Izdavač:

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu,
Pravni fakultet u Novom Sadu
Geri Karolja br. 1, telefon: 021 400 – 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Recenzenti:

Dr Marko Carić, redovni profesor	Dr Darko Golić, vanredni profesor
Emeritus dr Milorad Bejatović	Dr Predrag Mirković, vanredni profesor
Akademik dr Vesna Vučković, redovni profesor	Dr Mirko Smoljić, vanredni profesor
Dr Mirjana Knežević, redovni profesor	Dr Marijana Mladenov, docent
Dr Vladimir Medović, vanredni profesor	Dr Jelena Stojić-Dabetić, docent
Dr Vladimir Kozar, vanredni profesor	Dr Joko Dragojlović, docent

Za izdavača:

Dr Marko Carić, redovni profesor

Urednik:

Dr Marko Carić, redovni profesor

Štampa:

Štamparija FELJTON, Novi Sad

Tiraž: 80

ISBN
978-86-6019-103-0

Programski odbor:

Dr MARKO CARIĆ, redovni profesor | Univerzitet Privredna akademija
u Novom Sadu, Pravni fakultet u Novom Sadu, Dekan | Republika Srbija
Emeritus dr MILORAD BEJATOVIĆ | Univerzitet Privredna akademija u Novom
Sadu, Pravni fakultet u Novom Sadu | Republika Srbija

Dr MIRKO KULIĆ, redovni profesor | Univerzitet Privredna akademija
u Novom Sadu, Pravni fakultet u Novom Sadu, Rektor |
Republika Srbija

Akademik dr MIODRAG N. SIMOVIĆ, redovni profesor | Pravni fakultet
Univerziteta u Banjoj Luci, Sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine |
Bosna i Hercegovina

Dr DUŠANKA ĐURĐEV, redovni profesor |
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Pravni fakultet u Novom Sadu |
Republika Srbija

Dr MILENKO KREĆA, redovni profesor u penziji |
Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu | Republika Srbija

Dr RODOLJUB ETINSKI, redovni profesor u penziji | Pravni fakultet Univerziteta
u Novom Sadu, Urednik Sekcije za međunarodno pravo Kopaoničke škole prirod-
nog prava | Republika Srbija

Akademik dr RADOVAN VUKADINOVIĆ, redovni profesor |
Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci | Bosna i Hercegovina

Dr MIRJANA KNEŽEVIĆ, redovni profesor |
Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet | Republika Srbija

Akademik dr VESNA VUČKOVIĆ, redovni profesor | Univerzitet
"Adriatik" – Bar, Sudija Vrhovnog suda Crne Gore | Republika Crna Gora

Dr MILE MATIJEVIĆ, redovni profesor | Univerzitet za poslovne studije,
Fakultet pravnih nauka, Dekan | Bosna i Hercegovina

Dr MIRKO SMOLJIĆ, vanredni profesor | Sveučilište Sjever, Varaždin |
Republika Hrvatska

Dr SLAVOMIR RUDENKO | Pravni fakultet, Panevropski univerzitet u Bratislavi |
Republika Slovačka

Dr IVAN BULATOVIĆ, profesor strukovnih studija | Beogradska poslovna
škola – Visoka škola strukovnih studija, Nacionalni savet za visoko obrazovanje |
Republika Srbija

Mr KAMENKO KOZARSKI | Predsednik Prekršajnog suda u Novom Sadu |
Republika Srbija

MIROSLAV ALIMPIĆ | v.f. predsednika Višeg suda u Šapcu,
Sudija Apelacionog suda u Novom Sadu | Republika Srbija

Dr ILIJA ZINDOVIĆ | Sudija Apelacionog suda u Kragujevcu | Republika Srbija

Organizacioni odbor:

Dr MARKO CARIĆ, redovni profesor - Predsednik Organizacionog odbora

Emeritus dr MILORAD BEJATOVIĆ

Dr ŽELJKO BJELAJAC, redovni profesor

Dr VLADIMIR MEDOVIĆ, vanredni profesor

Dr VLADIMIR KOZAR, vanredni profesor

Dr DARKO GOLIĆ, vanredni profesor

Dr PREDRAG MIRKOVIĆ, vanredni profesor

Dr MARIJANA MLADENOV, docent

Dr JELENA STOJŠIĆ- DABETIĆ, docent

Dr JOKO DRAGOJLOVIĆ, docent

Sekretar:

Dr MAJA SUBOTIN, docent

Svetlana Marković, dipl. prav.

Generalni sekretar Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu
e-mail: smarkovicw@gmail.com

Msr Olgica Milošević, asistent

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu,
Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, Beograd
e-mail: olgica78@gmail.com

DIGITALIZACIJA I ZAŠTITA PODATAKA O LIČNOSTI

Apstrakt:

Zaštita podataka o ličnosti, obuhvata zaštitu prava lica u vezi s podacima o ličnosti i predstavlja univerzalno ljudsko pravo, koje se obezbeđuje svakom fizičkom licu. Ukoliko informacija ne predstavlja podatak o ličnosti, propisi o zaštiti podataka se ne primenjuju i podaci se mogu obrađivati bez daljih ograničenja. Obradom podataka o ličnosti, smatra se svako rukovanje podacima o ličnosti. Da bi se obrada podataka o ličnosti smatrala zakonitom, lice na koje se podaci odnose mora dati pristanak za obradu, odnosno obrada mora biti izvršena sa zakonskim ovlašćenjem. Rukovalac podataka, fizičko lice, pravno lice ili organ vlasti, koji obrađuje podatke, dužan je da preduzme tehničke, kadrovske i organizacione mere zaštite podataka, saglasno utvrđenim standardima i postupcima, koje su potrebne u cilju zaštite podataka od nedopuštenog pristupa, gubitka, uništenja, promene, objavljivanja i svake druge zloupotrebe, ali i da utvrdi obavezu lica, koja su zaposlena na obradi, da čuvaju tajnost podataka.

Razvoj informacionih tehnologija prouzrokovao je rast zbirke podataka o gotovo svim pojedincima širom sveta. Milijarde podataka se prikupljaju u virtuelnom svetu, u svakom trenutku i time dolazi do mogućnosti zloupotrebe na mnogobrojne načine. Zbog brzine i lakoće, kojom se podaci mogu prikupiti i zloupotrebiti i velikog broja pojedinaca, koji time mogu biti pogođeni, jedno od važnih pitanja je pitanje zaštite podataka. Cilj rada je da se ukaže na značaj zaštite podataka o ličnosti, s obzirom na činjenicu da je doba digitalizacije dovelo do brzog i jednostavnog prikupljanja i čuvanja podataka o fizičkim licima i na taj način uzrokovalo veću mogućnost ugrožavanja privatnosti pojedinaca.

Ključne reči: zaštita podataka, podaci o ličnosti, rukovalac podataka, informacione tehnologije, digitalizacija

UVOD

Rast digitalnih podataka, poslednjih godina, doveo je do povećanja mogućnosti ugrožavanja privatnosti pojedinaca, zbog neovlašćenog pristupa i zloupotrebe u poslovno informacionim sistemima, javnim institucijama, kao i društvenim mrežama. Prikupljanje i čuvanje podataka o fizičkim i pravnim licima, omogućava javnim ustanovama, zdravstvenim institucijama, finansijskim organizacijama i poslovnim sistemima da poseduju veliku količinu informacija, koje se čuvaju u određenim bazama podataka, a njihovo objavljivanje može dovesti do niza loših posledica. Iz tog razloga je u većini demokratskih zemalja, zaštita podataka, privatnih i ličnih, garantovana zakonom.

Raspoloživost podataka u digitalnom obliku, omogućava jednostavno i brzo distribuiranje i umnožavanje, pri čemu pojedinci imaju pravo da odrede obim ličnih informacija, uključujući pravo da kontrolišu prikupljanje, memorisanje i diseminaciju informacija o njima ili njihovim podacima. Zaštita od nezakonitog prikupljanja ličnih podataka, odnosno zloupotrebe ili neovlašćenog obelodanjivanja takvih podataka, zahteva postojanje odgovarajućih obaveza i odgovornosti drugih subjekata, pre svega korisnika podataka, pružaoca informacionih usluga i kontrolora podataka.

Uz primenu raspoloživih pravnih i drugih instrumenata, može se na celovit način rešiti važan problem zaštite podataka o ličnosti. U Srbiji je ovo pitanje postalo aktuelno donošenjem Zakona o zaštiti podataka o ličnosti,¹ čiji je prevashodan cilj, da u pogledu obrade podataka o ličnosti, svakom pojedincu obezbedi zaštitu prava na privatnost.

PRAVNA REGULATIVA PRAVA PRIVATNOSTI

Zaštita podataka, kao fundamentalno ljudsko pravo, koje prevazilazi koncept prava na privatnost, uobličen je Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija 1948. godine i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda Saveta Evrope 1950. godine.² Teorijska shvatanja prava privatnosti, njegovog značenja i načina zaštite, razlikuju se u odnosu na anglosaksonski sistem prava i evropsko kontinentalni sistem prava.³ Uporedo sa razvojem teorija o shvatanju privatnosti, kao i zaštitom prava na privatnost, pred evropskim sudovima od sedamdesetih godina dvadesetog veka, sve do danas, razvijala se pravna regulativa koja stvara kompletan sistem zaštite podataka. U

1 Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, Službeni glasnik RS, br. 13/2018.

2 Savović, M., (2014). Internet i zaštita prava na privatnost u: Dragan Todorović, Dalibor Petrović, Dragan Prlja (urednici) Internet i društvo, Beograd, Srpsko sociološko društvo, Institut za uporedno pravo; Niš, Filozofski fakultet, str. 366.

3 Popesku, D., (2016). Zaštita prava privatnosti i njegove sfere. Strani pravni život (1), str. 78.

početku su to bili zakonski propisi pojedinih evropskih zemalja, a zatim je osnovnu ulogu, u stvaranju sistema zaštite podataka, preuzela Evropska unija.⁴ U tom smislu, važno je pomenuti Direktivu o zaštiti podataka,⁵ kao i Direktivu o privatnosti i elektronskim komunikacijama.⁶

U oblasti regulisanja prava i zaštite podataka na internetu, poseban značaj je imala Direktiva 95/46/EC,⁷ doneta od strane Evropske unije 1995. godine, koja se u potpunosti odnosi na zaštitu podataka, kao i njihov slobodan protok, u oblasti elektronskih komunikacija. Ova direktiva, imala je opšti karakter, što je zahtevalo dalji rad na njenom revidiranju.

U Srbiji se više pravnih akata bavi pitanjem zaštite podataka o личности. Ustavom Srbije⁸ zajemčena je zaštita podataka o личности. Prikupljanje, držanje, obrada i korišćenje podataka o личности uređeni su Zakonom o zaštiti podataka o личности, kojim se uređuju uslovi za prikupljanje i obradu podataka, zaštita prava lica čiji se podaci prikupljaju i obrađuju, kao i postupak pred nadležnim organom za zaštitu podataka o личности. Pravima личности bavi se i Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja,⁹ kojim se uređuju prava na pristup informacijama od javnog značaja, kojima raspolažu organi javne vlasti, kao i Zakon o elektronskim komunikacijama¹⁰ koji predviđa obezbeđivanje visokog nivoa zaštite podataka o личности i privatnosti korisnika.

Takođe, pravima личности bavi se i Strategija razvoja elektronskih komunikacija u Srbiji od 2010. do 2020. godine,¹¹ koja predviđa niz pitanja vezanih za izbor tehnologija i arhitekturu nacionalne mreže i obuhvata zaštitu privatnosti,

4 Diligenski, A., Prlja, D., Cerović, D., (2018). Pravo zaštite podataka GDPR. Beograd, Institut za uporedno pravo, str. 9.

5 Directive 94/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, Official Journal L 281, 23/11/1995.

6 Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications), Official Journal L 201, 31/07/2002.

7 Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, Official Journal L 281, 23/11/1995 P. 0031 – 0050.

8 Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 98/2006.

9 Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Službeni glasnik RS, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010.

10 Zakon o elektronskim komunikacijama, Službeni glasnik RS, br. 44/2010, 60/2013 - odluka US, 62/2014 i 95/2018 - dr. zakon.

11 Strategija razvoja elektronskih komunikacija u Republici Srbiji od 2010. do 2020. godine, Službeni glasnik RS, br. 68/10.

kao i Strategija razvoja informacionog društva u Srbiji do 2020. godine,¹² koja predviđa da razvoj informacionog društva treba usmeriti ka iskorišćenju potencijala informacione i komunikacione tehnologije i na taj način, kroz razvoj informacione bezbednosti, postići efikasne mehanizme zaštite i ostvarivanja prava u procesima elektronskog poslovanja i elektronske razmene podataka.

Veliki iskorak u okviru razvoju prava na zaštitu podataka predstavlja Opšta uredba o zaštiti podataka (GDPR) Evropske unije,¹³ koja je stupila na snagu 25. maja 2018. godine sa ciljem da zameni Direktivu 95/46/EC. Članice Evropske unije su usvajale lokalne propise, dok je Direktiva 95/46/EC bila na snazi i iz tog razloga, zakoni o zaštiti podataka o ličnosti širom Evropske unije nisu bili usaglašeni. U odnosu na raniju Direktivu Evropske unije, Uredba je usmerena na prava pojedinaca i kao takva predstavlja spisak obaveza, koje treba da obezbede odgovarajući pravni okvir, odnosno pravila ponašanja za zaposlene u državnim, kao i privatnim privrednim subjektima, koji rade na obradi podataka građana. Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, koji je usvojen 21. novembra 2018. godine, sa odloženom primenom od devet meseci, počev od 21. avgusta 2019. godine, inkorporirana su načela Opšte uredbe o zaštiti podataka, u domaći pravni okvir. U Zakon o zaštiti podataka implementirana su rešenja Direktive EU 2016/680,¹⁴ koja se odnosi na sektor bezbednosti, odnosno obradu podataka o ličnosti, koja se sprovodi od strane nadležnih organa, kada se procesuiraju krivična dela, pri čemu su izuzete odredbe, koje se odnose na bezbednosno informativne agencije.

Nedostaci Zakona o zaštiti podataka o ličnosti su brojni i odnose se na nejasne odredbe, kao i prepisane mehanizme, koji u domaćem pravnom sistemu, ne postoje, što može dovesti u pitanje primenjivost Zakona. Ipak, ovakav Zakon, predstavlja najviši standard zaštite podataka o ličnosti, s obzirom da je za razliku od prethodnih zakonskih rešenja, ovim zakonom otvoreno pitanje regulisanja automatizovane obrade podataka i tzv. algoritamskog odlučivanja, kao i pitanje prometa robe i usluga na internetu, a predviđene kazne su drakonske i mogu iznositi i do 2.000.0000 dinara, pri čemu se prednost daje višem iznosu.

12 Strategija razvoja informacionog društva u Republici Srbiji do 2020. godine, Službeni glasnik RS, br. 51/2010

13 Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), OJ L 119, 4.5.2016, p. 1–88.

14 Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA, Official Journal of the European Union, L 119, 04/05/2016.

ZAŠTITA ELEKTRONSKIH PODATAKA

Razvoj informaciono - komunikacionih tehnologija, prvenstveno pojava interneta, dovele su do novog oblika društvenog povezivanja i umrežavanja. Korisnici mreža ostavljaju različite vrste informacija, zaboravljajući na opasnost, koja se može javiti u slučaju dostupnosti njihovih ličnih podataka velikom broju korisnika. Lični podaci korisnika se često distribuiraju, bez njihovog znanja, a u slučajevima kada pojedini korisnici izbrišu deponovane podatke, dolaze do saznanja da mreža nastavlja da „pamti” sadržaje koji su distribuirani.¹⁵

Problem unapređenja i širenja nove tehnologije, u najvećoj meri je bezbednost podataka, s obzirom da je internet organizovan kao skup, koji objedinjuje veliki broj mreža, koje koriste isti protokol u cilju razmene informacija. Samim tim, ne postoji mogućnost uspostavljanja pune kontrole, a šteta koja nastaje zbog zlonamernih korisnika, procenjuje se godišnje na više milijardi dolara.

Veliki broj pravnih lica, putem svojih internet sajtova, kao i aplikacija na telefonima, pribavljaju i obrađuju razne lične podatke.¹⁶ Neovlašćeno pribavljanje, saopštavanje drugom ili upotrebljavanje u svrhu za koju nisu namenjeni podaci o ličnosti, koji se prikupljaju, obrađuju i koriste na osnovu Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, protivno je Krivičnom zakonu Srbije.¹⁷ Sve češće dolazi do krađa podataka i identiteta, od strane kriminalnih hakerskih grupa, pri čemu ova dela često prolaze nekažnjeno, s obzirom na to da je internet, kao “slobodna” mreža, često izvan zakonske kontrole.¹⁸

Zaštita podataka može biti usmerena na pitanja funkcionalnog karaktera, kao što su: ograničavanje raspolaganja određenim vrstama podataka, obaveza davanja informacija nedržavnih subjekata, državnim organima i organizacijama, kao i obaveštavanje građana o podacima koji se o njemu prikupljaju i u koju svrhu.¹⁹

Zaštita podataka obuhvata situacije u kojima se informacije, koje pripadaju građanima, odnosno državnim i nedržavnim ustanovama, službama i organima, razmenjuju na određeni način ili se čine dostupnim korisnicima interneta. Zaštita podrazumeva dvostruku aktivnost, s jedne strane, ne smeju se učiniti javnim podacima, koji nisu kao takvi određeni propisima, a s druge strane, to je problem

15 Baltezarević, V., Baltezarević, R., (2017). Zaštita privatnosti na internet – evropski model. *Megatrend revija*, 14(1), str. 242 – 243.

16 Levakov-Vermezović, T., (2016). Zaštita prava na privatnost kao društveni imperativ digitalnog doba - koliko smo ranjivi?. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 55(74), str. 253.

17 Krivični zakonik, Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.

18 Baltezarević, V., Baltezarević, R., (2015). Sloboda na internetu i njene posledice. *Godišnjak Fakulteta za kulturu i medije: komunikacije, mediji, kultura*, (7), str. 257.

19 Prlja, D., Reljanović, M., (2010). *Pravna informatika*, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union, Službeni glasnik, str. 87.

obezbeđivanja integriteta računara, kao i računarskih sistema, u kojima se nalaze podaci, koji su postavljani na internet, u određenom restriktivnom obliku.²⁰

Sigurnost i zaštita podataka je važan činilac svake obrade podataka, komuniciranja podacima i korišćenja informacija. Tehnike zaštite podataka se primenjuju u cilju sprečavanja slučajnih ili namernih nedozvoljenih pristupa, kao i promena ili uništenja podataka, koji se nalaze u bazi podataka računarskog sistema. Sigurnost rada računarskih sistema, sigurnost i zaštitu podataka, pre svega treba obezbediti kroz preventivne mere.²¹

Pravo na privatnost, kao jedno od osnovnih ljudskih prava, u pogledu zaštite podataka, podrazumeva pravo pojedinaca da sami odrede obim ličnih informacija, koje žele da dele sa drugima i u tom smislu, njihovo pravo se ogleda u činjenici, da imaju pravo da odobravaju i kontrolišu prikupljanje i korišćenje podataka o njima samima. S druge strane, pravo na informacionu privatnost predstavlja pravo koje obuhvata: pravo na obaveštenost, pravo na odgovarajuće korišćenje podataka, pravo pristupa i uvida, pravo ispravke i pravo na pravna sredstva. Podaci o ličnosti moraju biti zaštićeni razumnim merama od rizika gubitka, neovlašćenog pristupa, kao i korišćenja, odnosno obelodanjivanja.²²

U eri digitalizacije i razvoja internet tehnologija i informacionih sistema, pristup internetu pruža velike praktične mogućnosti i samim tim, savremeni život, kao i poslovanje, nezamislivo je bez internet servisa i usluga. Iako u svemu tome postoji realna opasnost od ugrožavanja privatnosti korisnika i zloupotrebe podataka, neophodno je sprovesti mere zaštite, na strani servera i provajdera internet usluga, ali i kod korisnika, prilikom ostavljanja poverljivih podataka, jer potpuna privatnost na internetu ne postoji, ali korisnici imaju mogućnost da vrstu i količinu „osetljivih“ privatnih informacija, koje su javno dostupne na internetu, svedu na minimum.

ZAŠTITA PODATAKA O LIČNOSTI

Podatak o ličnosti je svaki podatak, koji se odnosi na fizičko lice, koje je identifikovano, odnosno koje se može identifikovati, neposredno, na osnovu jednog podatka ili posredno, putem dovođenja jednog podatka, u vezu sa drugim, pri čemu, lice na koje se podaci odnose, uvek je samo fizičko lice. Podaci o pravnim licima, ne spadaju u kategoriju podataka o ličnosti, na koje se primenjuju odredbe Zakona. U tom smislu, podaci o ličnosti su svi oni podaci, na osnovu kojih je

20 Zirojević, M., Ivanović, Z., (2016). Zaštita prava intelektualne svojine u sektoru informaciono – komunikacionih tehnologija, Beograd, Institut za uporedno pravo, str. 76.

21 Milivojević, B., Polić, S., (1996). Informacione tehnologije u računovodstvu, Beograd, Savez računovođa i revizora Srbije, str. 82.

22 Kaurin, T., Anuhojić, D., (2011). Zaštita informacionih sistema i podataka. Novi Sad, Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić, str. 17 – 19.

moguće izvršiti identifikaciju fizičkog lica i mogu se odnositi na njegov privatni i profesionalni život, kao i na javnu sferu njegovih životnih aktivnosti.²³

Zaštita podataka o личности odnosi se samo na zaštitu podataka o личности, odnosno zaštitu prava lica, u vezi s podacima o личности. Ukoliko informacija ne predstavlja podatak o личности, propisi o zaštiti podataka se u tom smislu ne primenjuju i podaci u tom slučaju, mogu da se obrađuju, bez daljih ograničenja.

Pojava brzog tehnološkog razvoja i globalizacije dovela je do novih izazova u zaštiti podataka o личности, s obzirom da se obim prikupljanja i razmene podataka o личности značajno povećao. Tehnologija je omogućila da se protok podataka o личности dodatno olakša, te se vremenom javila potreba za donošenjem jednog savremenog propisa koji bi na teritoriji Evropske unije uredio pitanje zaštite podataka o личности, a samim tim i upravljanje postojećim rizicima u ovoj oblasti.²⁴

Nakon što je 2016. godine doneta Opšta Uredba o zaštiti podataka o личности (GDPR), državama članicama Evropske unije i obveznicima, ostavljeno je dve godine da se usaglase sa ovom uredbom, koja je na snagu stupila 25. maja 2018. godine i primenjuje se u svim zemljama članicama Evropske unije. Uredba štiti prava građana Evropske unije, što podrazumeva da se njene odredbe odnose na sve organizacije u svetu, koje obrađuju podatke stanovnika zemalja članica Evropske unije, bez obzira da li im nudi robu i usluge ili prati njihovo ponašanje na internetu. Na taj način je pristup najvećem tržištu na svetu, indirektno uslovljen poslovanjem, koje je usklađeno sa ovom uredbom.

Osnovni cilj novih pravila je da se obezbedi poštovanje osnovnih prava i sloboda, prevashodno poštovanje privatnog i porodičnog života, zaštite ličnih podataka, komunikacije, sloboda izražavanja i informisanja, pravo na efikasan pravni lek i pravično suđenje, kao i pravo na kulturnu, versku i jezičku različitost. U tom pogledu, cilj Uredbe je da obezbedi pravnu sigurnost i transparentnost, ali i jednaki nivo prava, obaveza i odgovornosti pojedinaca, kao i institucija, koje vrše obradu ličnih podataka i jednake sankcije u svim državama članicama Evropske unije.²⁵

Značajna težnja ove uredbe jeste da se građanima omogući, da povrate kontrolu nad svojim podacima. Uredba propisuje nove uslove za pristanak na obradu podataka, pri čemu više ne postoji mogućnost davanja blanko saglasnosti. Takođe, onemogućeno je prihvatanje komplikovanih i prosečnom korisniku nerazumljivih politika privatnosti, te se iste neće smatrati validnim pristankom. S obzirom na činjenicu da Uredba teži regulisanju kompleksnih odnosa na internetu, koji su do sada izmicali pravnom normiranju, smatra se da će imati najradikalniji uticaj na internet, u njegovoj istoriji.²⁶

23 Gajin, S., Matić, G., (2019). Zaštita podataka o личности u sektoru bezbednosti -Vodič kroz zakonsku regulative, Beograd, Centar za unapređivanje pravnih studija, Misija OEBS – a u Srbiji, str. 6.

24 Mraznica, E., (2017). GDPR - novi izazov zaštite podataka o личности. Bankarstvo, 46(4), str. 168.

25 Prlja, S., (2018). Pravo na zaštitu ličnih podataka u EU. Strani pravni život, (1), str. 92.

26 Krivokapić, D. et al., (2019). Vodič kroz Zakon o zaštiti podataka o личности i GDPR -

Nakon što su u dosadašnjoj praksi, u Srbiji, uočeni nedostaci u dosadašnjem Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti²⁷, a posle stupanja na snagu Opšte Uredbe o zaštiti podataka o ličnosti (GDPR), od 21. avgusta 2019. godine u primeni je novi Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, čiji je cilj da se fizičkim licima obezbedi zaštita osnovnih prava i sloboda, prvenstveno njihovih prava na zaštitu podataka o ličnosti.

Posebna glava Zakona posvećena je nadležnostima i ovlašćenjima Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, kao nezavisnog i samostalnog državnog organa, nadležnog za nadzor i sprovođenje Zakona i u odnosu na ranija zakonska rešenja, posebno su uređena inspekcijiska i druga ovlašćenja Poverenika, što bi trebalo da dovede do jačanja nezavisnosti tog državnog organa.

Svako rukovanje podacima o ličnosti, smatra se obradom podataka o ličnosti. Rukovalac određuje svrhu i način obrade podataka o ličnosti, pri čemu obrađivač podataka, obrađuje podatke u ime rukovaoce podataka. Rukovalac podataka, kao i obrađivač podataka, mogu biti: fizičko lice, pravno lice ili organ vlasti.²⁸ U cilju postizanja veće bezbednosti podataka o ličnosti i procene uticaja obrade na zaštitu podataka o ličnosti, Zakonom je propisano da rukovalac i obrađivač mogu odrediti lice za zaštitu podataka o ličnosti.²⁹

Prema Zakonu, osnovni uslov za obradu podataka o ličnosti je zakonitost obrade,³⁰ što podrazumeva da je jedan od uslova za zakonitost obrade, pristanak lica, na koje se podaci odnose. Pristanak je Zakonom definisan kao jedan od osnovnih pojmova i to kao svako dobrovoljno, informisano i nedvosmisleno izražavanje volje tog lica, kojom daje pristanak za obradu podataka o ličnosti, koji se na njega odnose.

Posebno je uređen pristanak maloletnog lica, za obradu njegovih podataka u korišćenju usluga informacionog društva.³¹ Maloletno lice koje je navršilo 15. godina može samostalno dati pristanak za obradu svojih podataka, dok za obradu podataka o maloletnom licu, koje nije navršilo 15. godina, pristanak mora dati roditelj koji vrši roditeljsko pravo, odnosno drugi zakonski zastupnik maloletnog lica.

Upogledu posebnih slučajeva obrade, radi se prevashodno o obradi podataka o ličnosti, koja se vrši u cilju novinarskog istraživanja i objavljivanja informacija u medijima, kao i u cilju naučnog, umetničkog ili književnog izražavanja. Takođe, informacije od javnog značaja koje sadrže podatke o ličnosti, mogu biti učinjene

Tumačenje novog pravnog okvira, Beograd, Misija OEBS-a u Srbiji, SHARE Fondacija, str. 14.

27 Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, Službeni glasnik RS, br. 97/2008, 104/2009 – dr. zakon, 68/2012 – odluka US i 107/2012.

28 Mišić, K., Lubarda, M., (2012). Zaštita podataka – priručnik za rukovaoce, Beograd, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Republike Srbije, str. 16.

29 Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (2018), član 56.

30 Ibid. član 12.

31 Ibid. član 16.

dostupnim tražiocu informacije, od strane organa vlasti. Na obradu jedinstvenog matičnog broja građana, odredbe Zakona se primenjuju u pogledu zaštite prava i sloboda lica, na koje se podaci odnose. U posebne slučajeve obrade, spade i obrada podataka u oblasti rada i zapošljavanja. Kada je reč o obradi podataka o ličnosti u svrhe arhiviranja u javnom interesu, kao i u svrhe naučnog ili istorijskog istraživanja ili u statističke svrhe, primenjuju se odgovarajuće mere zaštite prava i sloboda lica, na koje se podaci odnose.

Posebno je potrebno naglasiti da je Zakonom propisano da Centralni registar zbirk podataka, koji je ustanovljen u dosadašnjem Zakonu, prestaje da važi danom stupanja na snagu novog Zakona, a sa Centralnim registrom, kao i podacima sadržanim u tom registru, postupa se u skladu sa propisima, koji uređuju postupanje sa arhivskom građom.³²

Brojna rešenja koja su predviđena novim Zakonom, u pogledu zaštite podataka o ličnosti, preuzeti su iz evropske regulative i nisu poznati pravnom sistemu Srbije. Ipak, novi Zakon je za sada jedino moguće tumačiti, na isti način, na koji se tumače norme Opšte Uredbe o zaštiti podataka o ličnosti (GDPR), za koju postoji čitav niz instrumenata. S obzirom na prilično nizak stepen zaštite ličnih podataka u Srbiji, kao i retku primenu propisa iz ove oblasti, svako novo pravilo u tom pogledu, predstavlja novost za veliki broj kompanija, kao i državne institucije, a usklađivanje njihovog poslovanja na taj način, počinje ispočetka.

ZAKLJUČAK

Upotreba novih tehnologija i internet, dovela je do stvaranja paralelnih društvenih zajednica, ali i novih formi poslovanja. Iako društvene mreže olakšavaju socijalizaciju korisnika, kroz komunikaciju i razmenu informacija, pogodnosti koje pružaju nove tehnologije, u isto vreme su stvorile mogućnost za pojavu zloupotrebe podataka. Veliki broj korisnika interneta i društvenih mreža, u državama članicama Evropske unije, olakšao je pristup deponovanim ličnim podacima korisnika i na taj način stvorio mogućnost za njihovu zloupotrebu.

U tom kontekstu, prepoznajući opasnosti, koje ove pojave nose sa sobom, a prvenstveno ugrožavanje privatnosti, kao zagarantovano ljudsko pravo, članice Evropske unije su preduzele niz važnih aktivnosti, u cilju zaštite prava korisnika interneta i obezbeđenja sigurnosti na društvenim mrežama. S obzirom na činjenicu da internet predstavlja važan instrument savremenog poslovanja, kao i funkcionisanja privatnog i javnog sektora, neophodno je usmeriti se prema realizovanju visokog stepena zaštite privatnosti građana.

Opšta Uredba o zaštiti podataka o ličnosti (GDPR) učinila je važan iskorak u tom pravcu. Iako praksa, Evropske unije, kao i svih ostalih država, uključujući i Srbiju, pokazuje da pravo sporo reaguje, kada je reč o razvoju tehnologije i da se tom smislu, nove tehnologije stalno menjaju i unapređuju, a pravo te promene sporo prepoznaje.

32 Ibid. član 98.

Iako su nedostaci novog Zakona o zaštiti podataka o ličnosti brojni, jer su mnoge odredbe nejasne, a veliki broj mehanizama preuzetih iz evropskog zakonodavstva, pri čemu mnogi ne postoje u domaćem pravnom sistemu, što dovodi u pitanje njegovu primenljivost, ovakav Zakon, predstavlja najviši standard zaštite podataka o ličnosti. Vremenom, nedostaci će biti rešeni naknadnim intervencijama zakonodavca, a značajne pravne novine ostaće implementirane u sistem zaštite ljudskih prava Srbije. S obzirom na veliki broj mehanizama preuzetih iz evropskog zakonodavstva, tumačenje novog Zakona, ugledaće se na primenu evropskog propisa.

Svetlana Marković, LL.B.

Secretary General of the University Business Academy in Novi Sad

Olgica Milošević, LL.M., Teaching Assistant

University Business Academy in Novi Sad,

Faculty of Applied Management, Economics and Finance, Belgrade

DIGITALIZATION AND PROTECTION OF PERSONAL DATA

Abstract:

Personal data protection includes the protection of the rights of persons in relation to personal data and represents a universal human right, which is provided to every natural person. If the information does not represent personality data, the data protection regulations do not apply and the data can be processed without any further restrictions. The processing of personal data is any handling of personality data. In order to consider the processing of personal data as legitimate, the person to whom the data relates must give consent for processing, i.e. the processing must be done with the legal authority. The data handler, natural person, legal entity or authority that processes the data, is obliged to undertake technical, personnel and organizational measures for data protection, in accordance with the standards and procedures that are necessary in order to protect data from unauthorized access, loss, destruction, changes, disclosures and any other misuses, but also to determine the obligation of the persons involved in the processing to keep the confidentiality of the data.

The development of information technology has led to the growth of data collections about virtually all individuals around the world. Billions of data are collected in the virtual world, at any time, and there is a possibility of abuse in many ways. Due to the speed and ease with which data can be collected and misused and

a large number of individuals, which can be affected, one of the important issues is the issue of data protection. The aim of the paper is to point out the importance of protecting personal data, since the era of digitization has led to the rapid and simple collection and storage of data on individuals, and in this way has caused a greater possibility of compromising privacy of individuals.

Key words: *data protection, personal data, data handler, information technology, digitization*

L I T E R A T U R A:

1. Baltezarević, V., Baltezarević, R., (2015). Sloboda na internetu i njene posledice. Godišnjak Fakulteta za kulturu i medije: komunikacije, mediji, kultura, (7), str. 257-272.
2. Baltezarević, V., Baltezarević, R., (2017). Zaštita privatnosti na internet – evropski model. Megatrend revija, 14(1), str. 241 – 252.
3. Diligenski, A., Prlja, D., Cerović, D., (2018). Pravo zaštite podataka GDPR. Beograd, Institut za uporedno pravo.
4. Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA, Official Journal of the European Union, L 119, 04/05/2016.
5. Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications), Official Journal L 201, 31/07/2002.
6. Directive 94/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, Official Journal L 281, 23/11/1995.
7. Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, Official Journal L 281, 23/11/1995 P. 0031 – 0050.
8. Gajin, S., Matić, G., (2019). Zaštita podataka o ličnosti u sektoru bezbednosti -Vodič kroz zakonsku regulative, Beograd, Centar za unapređivanje pravnih studija, Misija OEBS – a u Srbiji.
9. Kaurin, T., Anucojić, D., (2011). Zaštita informacionih sistema i podataka. Novi Sad, Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić.
10. Krivični zakonik, Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.

11. Krivokapić, D. et al., (2019). Vodič kroz Zakon o zaštiti podataka o ličnosti i GDPR - Tumačenje novog pravnog okvira, Beograd, Misija OEBS-a u Srbiji, SHARE Fondacija.
12. Levakov-Vermezović, T., (2016). Zaštita prava na privatnost kao društveni imperativ digitalnog doba - koliko smo ranjivi?. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 55(74), str. 249-265.
13. Milivojević, B., Polić, S., (1996). Informacione tehnologije u računovodstvu, Beograd, Savez računovođa i revizora Srbije.
14. Mišić, K., Lubarda, M., (2012). Zaštita podataka – priručnik za rukovaoce, Beograd, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Republike Srbije.
15. Mraznica, E., (2017). GDPR - novi izazov zaštite podataka o ličnosti. Banakarstvo, 46(4), str. 166-177.
16. Popesku, D., (2016). Zaštita prava privatnosti i njegove sfere. Strani pravni život (1), str. 78 – 88.
17. Prlja, D., Reljanović, M., (2010). Pravna informatika, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union, Službeni glasnik.
18. Prlja, S., (2018). Pravo na zaštitu ličnih podataka u EU. Strani pravni život, (1), str. 89-99.
19. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), OJ L 119, 4.5.2016, p. 1–88.
20. Savović, M., (2014). Internet i zaštita prava na privatnost u: Dragan Todorović, Dalibor Petrović, Dragan Prlja (urednici) Internet i društvo, Beograd, Srpsko sociološko društvo, Institut za uporedno pravo; Niš, Filozofski fakultet.
21. Strategija razvoja elektronskih komunikacija u Republici Srbiji od 2010. do 2020. godine, Službeni glasnik RS, br. 68/10.
22. Strategija razvoja informacionog društva u Republici Srbiji do 2020. godine, Službeni glasnik RS, br. 51/2010.
23. Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 98/2006.
24. Zakon o elektronskim komunikacijama, Službeni glasnik RS, br. 44/2010, 60/2013 - odluka US, 62/2014 i 95/2018 - dr. zakon.
25. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Službeni glasnik RS, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010.
26. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, Službeni glasnik RS, br. 13/2018.
27. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, Službeni glasnik RS, br. 97/2008, 104/2009 – dr. zakon, 68/2012 – odluka US i 107/2012.
28. Zirojević, M., Ivanović, Z., (2016). Zaštita prava intelektualne svojine u sektoru informaciono – komunikacionih tehnologija, Beograd, Institut za uporedno pravo.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

007.5:34(082)

**НАУЧНИ скуп Правнички дани проф. др Славко Царић (16 ;
2019 ; Нови Сад)**

Pravo i digitalne tehnologije : [zbornik referata sa XVI
Međunarodnog naučnog skupa "Pravnički dani prof. dr Slavko
Carić", 26-28. septembra 2019. godine u Novom Sadu] = Law and
digital technology : [proceedings of the 16th International Scientific
Conference "Legal Days Prof. Slavko Carić Ph.D.", September 26-28,
2019 in Novi Sad] / priredio, edited by Marko Carić. - Novi Sad :
Univerzitet Privredna akademija : Pravni fakultet, 2019 (Novi Sad :
Feljton). - 386 str. ; 24 cm

Tiraž 80. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija
uz svaki rad. - Rezime na engl. jeziku uz većinu radova.

ISBN 978-86-6019-103-0

a) Информације - Правна заштита - Зборници

COBISS.SR-ID 330571527